

ATATÜRK'ÜN BÜYÜK NUTKU

Oktaç ÇANAKLI*

Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk "Nutuk" adlı eserini Cumhuriyet Halk Partisi'nin 15 Ekim 1927 - 23 Ekim 1927 arasında toplanmış olan büyük kongresinde okumuştur. Kongrede bakanlar, milletvekilleri, tüm illerden gelen CHP delegeleri partinin ileri gelenleri, bürokrasinin üst düzey yöneticileri, komutanlar, diplomatlar da hazır bulunmuştur¹. Ankara'da görev yapan İngiliz diplomat R. H. Hadow'un verdiği bilgilere göre CHP kongresine 315 milletvekilinin tamamının yanı sıra, Türkiye'nin her yerinden gelen 200 parti üyesi de katılmıştır.² Nutuk'un altı gün sürmesi ve dünya hitabet tarihinde eşine ender rastlanan uzunlukta olması nedeniyle İngilizce konuşulan yerlerde ona "six-day speech" veya "Marathon Speech" denilmiştir. Literary Digest adlı bir Amerikan dergisinde (Cilt 95, 19 Kasım 1927) Nutuk'tan "Türk Cumhurbaşkanı'nın 400.000 kelimelik mesajı" diye bahsedilmiştir³.

Batı'da toplumla iletişimin baş aracı olarak kabul edilen Nutuk'un çeşitli türleri gelişmiştir. Siyasal Nutuk, Bilimsel Nutuk, Hukuksal Nutuk, Dinsel Nutuk. Toplulukları etkileme ve inandırma sanatı olan nutuk en güç sanatlardan biri olup bu sanatı başaran kişiler toplumu, tarihi ve toplumun değişimlerini çok iyi kavramışlardır. Nutuk ve tiyatrodaki duygulandırma ve coşturma vardır. Nutuk'un baş amacı "sesi topluluğun sesine dönüştürme, coşturma, toplulukta duygusal doruklar ve insanın içinde bir tartışma ortamı yaratmadır. Nutukların büyük ölçüde amacına ulaşması anlatılanların inandırıcılığına ve Nutuk'u veren kişinin kişiliğine bağlıdır. Nutuk'u veren kişi inandığı ölçüde inandırıcı olmak durumundadır. Siyasal nutuk verenlerin tarihi ve toplumu da bilmesi, tanınması gerekmektedir. Pascal "söylevler, kafa ile kalp arasında sıkı bir bağlantı kurularak yapılmalıdır. Dinleyenleri düşündürerek, duygulandıracak bir yol izlemelidir. Sözün ilgi uyandırması, coşku yaratması buna bağlıdır" demiştir. Nutuk türünün önemli bir ismi olan Çiçeron da iyi bir nutukçu söylediklerini sadece kafasıyla değil, kalbiyle de biçimlendirdiğini ifade etmiştir. Atatürk'ün eserinde Çiçeron'un söyledikleri bütünüyle yer almıştır. Atatürk'ün söylevci kişiliğini güçlü kılan diğer öğelerden bazıları da inançlı olması, inandığı bir sorunu savunması olmuştur. İyi konuşma özlemi Harp Okulu'nda başlamış olan Atatürk'ün kişiliği hakkında Nutuk'ta bilgiler bulmak mümkündür⁴. Atatürk'ün hazırlamış olduğu Nutuk, Ceaser'ın "Gallia Harbi" eseri ile Thukydides'in "Pelepenez Harbi" eserindeki özellikleri içermektedir. Atatürk bu eserinde hem Ceaser gibi anlattığı olayların başkahramanıdır hem de Thukydides gibi olayları anlatmakla yetinmeyip, sebeplerini de tahlil etmiştir⁵.

Hitabetin amacı insanları ikna etmektir. Sözü güzel bir şekilde söylemekteki amaç bir düşünceyi, bir anlayışı yaymak ve onu dinleyene aşılaktır. Hitabet sanatı çok eski zamanlardan beri bilinen ve itibar gören edebi bir türdür. Hitabet'in ilk yaygın ve güzel örnekleri Eski Yunan'da ve Roma'da ortaya çıkmıştır. Demosten, Çiçeron

* Okutman, Ege Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü

¹ , "80. Yılında Büyük Nutuk", www.toplumsalbilinc.org

² Selahi R. Sonyel, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Söylevi", *Atatürk Yolu*, Sayı: 1, Mayıs 1988, s. 75

³ İsmail Arar, "Büyük Nutuk'un Kapsamı, Niteliği, Amacı", *Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri*, Ankara, 1980, s.126

⁴ Adnan Binyazar, "Söylev Türü ve Atatürk'ün Söylevi", *Türk Dili*, Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı, Kasım 1977, S.314, s.356-359; Emin Özdemir, "Söylev'in Anlatım Örtüsü", *a.g.e.*, s.361-382; Mustafa Şerif Onaran, "Atatürk'ün Söylevci Kişiliği, Anlatım Gücü", *a.g.e.*, s.503-504; İnal Cem Aşkun, "Söylevdeki Kişiliği ile Atatürk", *a.g.e.*, s.500

⁵ İsmet Giritli, "Okunuşunun 70. Yılına Kutladığımız Büyük Nutuk Nedir?", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.XIII, Sayı:38, Temmuz 1997, s.650

ünlü hatipler arasında yer almıştır. Hitabet sanatı ile geniş halk toplulukları çeşitli konularda aydınlatılmaktadır. Nutuklar ile sönmüş heyecanlar diriltilir, kaybedilmiş olan davalar kazanılır ve yenilmiş olan ordular zafer kazanır.

Türk hitabeti Tanzimat dönemi ile birlikte canlanmıştır. Bu dönemde Mustafa Reşid Paşa, Ali Suavi, Fuat Paşa, Süleyman Paşa Meşrutiyet Döneminde ise Cavit Bey, Süleyman Nazif, Sait Paşa, Ahmet Rıza, Halide Edip, Şükufe Nail gibi hatipler toplantılarda ve mitinglerde konuşmuşlardır. Türk hitabet sanatının büyük bir hızla gelişmesi ve en seçkin örneklerin verilmesi Cumhuriyet Döneminde olmuştur. Cumhuriyet Döneminin en büyük hatibi Atatürk'tür. Bu dönemde yer alan diğer hatipler arasında İsmet İnönü, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Mahmut Esat Bozkurt, Hüseyin Avni Ulaş, Behçet Kemal Çağlar, Dr. Reşit Galip, Fuat Köprülü gibi isimler yer almıştır⁶.

Nutuk'un okunduğu yıl olan 1927 yılında Atatürk askerlikten emekliğe ayrılmış, bu yılda yapılan seçimlerin sonucunda yeniden Ankara'dan milletvekili seçilmiştir. Ayrıca bu yılda bir kalp rahatsızlığı geçirmiş ve 16 Mayıs 1919'dan beri sekiz yıldır uzak kaldığı İstanbul'a gitmiştir. Bunların yanı sıra 1927 yılında nüfus, tarım ve sanayi sayımı da yapılmıştır⁷.

Atatürk'ün yakın çevresi onun Milli Mücadele dönemi ve Cumhuriyet tarihine ışık tutacak bir nutkun hazırlandığını, yoğun çalışmasından ve yazılan bölümlerin akşamları kendilerine okunmasından öğrenmişlerdir. Falih Rıfkı Atay Çankaya adlı eserinde konu ile ilgili olarak şunları anlatmıştır: *“Çalışma odasında yarı ayaküstü, yarı oturarak ve yüzlercesi arasından vesikalar ayırarak Nutuk'unu dikte ederd. Yorulan değişirdi. Bir defasında pek genç bir arkadaşı baygınlık geçirmişti. Akşama doğru bir banyo aldıktan sonra hiç dinlenmeden sofraya iner, o gün yazdıklarını bize okur veya okutur, hadiseler üzerinde taze bir muhakeme ile tartışmalar yapardı”*. Nutuk'un hazırlanması ile ilgili olarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'da Ulus'un 13 Temmuz 1961 sayısında yer alan *“Hatıralar: Yorulmak Bilmez Atatürk”* adlı yazısında bilgiler vermiştir. Afet İnan'da İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda kaldığı sırada her gün çalışarak orada toplanan arkadaşları arasında hazırlanan Nutuk'tan parçaların okunduğunu ve üzerinde tartışmalı konuşmalar yapıldığını, yazdığı konular üzerinde açıklamalar yaptığını anlatmıştır⁸.

Atatürk hayatı boyunca uyguladığı yöntemi Nutuk'u hazırlarken de kullanmıştır. Atatürk hayatı boyunca; önce karşısındaki sorunu iyi tanımaya ve tanımlamaya kendisinden önce bahis konusu sorunlar için ortaya atılmış çözüm önerilerini iyi öğrenmeye ve bunların başarısızlık veya uygunsuzluk nedenlerini doğru teşhis etmeye sorunların çözümleri için uygun varsayım önerileri üretmeye kendi önerdiği varsayımlara körü körüne asla bağlanmadan onları gözlem raporları ile denetlemeye başarısız olduğuna inandığı varsayımlarını eleyerek, yerlerini yeni varsayım önerileri üretmeye, bu yeni varsayım önerilerini de daha önceki varsayımlar için yaptığı gibi gözlem raporları ışığında denetlemeye büyük özen göstermiştir⁹.

⁶ Halim Serarşlan, “Türk Hitabet Sanatı”, www.sosyalbil.selcuk.edu.tr

⁷ Cavit Orhan Tütengil, “1927 Yılında Türkiye”, **Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri**, Ankara, 1980, s.55-70; Yuluğ Tekin Kurat, “Büyük Nutuk'un Okunduğu Yılın Türkiye'si:1927”, **70. Yılında Ulusal ve Uluslar arası Boyutlarıyla Atatürk'ün Büyük Nutuk'u ve Dönemi**, Ankara, 1999, s.171-176

⁸ Mehmet Akif Tural, “Atatürk Bir Dönemi Anlatıyor; Büyük Nutuk”, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Ankara, 2007, s.395-396; Afet İnan, “Atatürk'ün Büyük Nutku'nun Müsveddeleri Üzerinde Arkadaşlarının Eleştirilerini Dinlemesi ve Gençliğe Seslenişi”, **Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri**, Ankara, 1980, s.32-33; İsmail Arar, a.g.m., s.123-125

⁹ Celal Şengör, “Bilim Adamı Olarak Atatürk”, **Hava Kuvvetleri Dergisi Eki**, Şubat 2006, s.7

Nutuk, Türk İnkılâp Tarihinin ve Milli Mücadele'nin çok önemli kaynaklarından biridir¹⁰. Nutuk'ta Atatürk'ün kendi düşünce ve görüşlerinin yanı sıra kendisine yazılmış olan mektup, telgraf vb. yazışmalar ve bunlara verilen cevaplar ile dönemin askeri ve sivil kişilerin de düşünce ve kanaatleri de yer almaktadır. Bu açıdan Nutuk, dönemin siyasi ve fikri durumunu anlatan çok önemli ve değerli bir belgedir¹¹.

Tarihi yorumlayan bir tarih belgeseli de olan Nutuk aynı zamanda bir hesaplaşmanın da öyküsüdür. Acaba Atatürk niçin hesaplaşmak gereğini duymuştur? Nutuk'u neden 1927 yılında söylemiştir? Atatürk buna şu şekilde cevap vermiştir: *"Maksadım inkılâbımızın tetkikinde tarihe medar-ı suhulet olmaktır."* Atatürk'ün en çok ilgilendiği konulardan biri de tarih olmuştur. *"Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır"* diyen Atatürk'ün kendisi de tarihi yapan kişilerden biri olarak tarih yazmanın önemini biliyordu. Atatürk zaman zaman kendisine ve yaptıklarına karşı duyulan inansızlıklarla da mücadele etmiştir. Nutuk sonunda başarıya ulaşan bir liderin kendine inanmayanlardan bir hesap sorması olmuş ve haklılığının kanıtlarını tarihe mal etmiştir. Ayrıca Atatürk önemli gördüğü konularda düşüncelerini yazı ile saptamayı sevmekteydi. Bunların yanı sıra Milli Mücadele'den sonra bu mücadele içinde yer almış olan bazı kişilerde hatıralarını yayımlamaya başlamışlardır. Nutuk'un hazırlanmasında *"Geçmişte kalan bazı olayların yani tarihin anlaşılmasına yardımcı olmak"* ve *"ulusal varlığımız için önemli gördüğü konularda millete ve gelecek kuşakların dikkatli ve uyanık olmasını sağlamak"* etkili olmuştur¹².

Nutuk'ta Türk milletinin emperyalizme karşı bağımsızlık savaşının ve monarşiye karşı milli egemenliğe dayanan mücadelenin neden, nasıl, hangi şartlarda ve hangi amaçlara yönelik olarak yapıldığı ve nasıl başarıya ulaştığı anlatılmaktadır. İç ve dış düşmanlara karşı çağdaş Türkiye'nin nasıl doğduğunun anlatıldığı Nutuk çok boyutlu bir tarih belgesi ve aynı zamanda siyaset edebiyatımızın da bir başyapıtıdır. Nutuk'ta umutsuzluğun, yokluğun ve çaresizliğin doruk noktasına ulaştığı durumlarda güven, iman ve iyimserlik yer almıştır. Dayanağı da Türk milleti olmuştur. Nutuk'un öğretisinde çağdaş Türkiye'nin kuruluşunda ilim ve fen, Milli Egemenlik ve Tam bağımsızlık ilkeleri de yer almıştır. Nutuk'un öğretisi sadece Türk milletine ve gençliğe değil ve aynı zamanda bütün dünya halklarına olmuştur¹³.

Nutuk, basında ve kamuoyunda geniş ilgi ile karşılanmış ve gazeteler günü gününe özetler vermişlerdir. Yurdun her yerinden, vatandaşlardan Atatürk'e gönderilmiş olan ve bağlılık ifade eden telgraflar ve mektuplar Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlanmıştır.

Atatürk'ün Nutuk'u okuyacağı haberi, ilk kez Hakimiyet-i Milliye gazetesinde *"Bir Hatıra"* başlıklı yazıdan öğrenilmiştir. Büyük Nutuk ile ilgili olarak Milliyet gazetesinde Ekim ayında Yakup Kadri Bey'in "Nutuk'un Faideleri", Ahmet Ağaoğlu'nun "Gazi'nin

¹⁰ Cihat Akçakayahoğlu, "Nutuk Nasıl İncelenmeli-Nasıl Tanıtılmalı ve Öğretilmelidir?", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C.V, S:13, Kasım 1988, s.245

¹¹ Ethem Ruhi Fırlalı, "Nutuk'ta İslam Tarihi İle İlgili Motifler", **Uluslararası İkinci Atatürk Sempozyumu**, C.I, Ankara, 1996, s.279

¹² Emre Kongar, "Söylev Hangi Koşullar Altında Söylendi?", **Türk Dili**, Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı, Kasım 1977, S.314, s.374-379; Yılmaz Altuğ, "Nutuk'ta Atatürk Devrimleri İle İlgili Konular", **Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri**, Ankara, 1980, s.9-30

¹³ Ergün Aybars, "Nutuk", **70. Yılında Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Atatürk'ün Büyük Nutuk'u ve Dönemi**, Ankara, 1999, s.7-8; Cemil Koçak, "Nutuk ve Diğerleri", **a.g.e.**, s.137; Cavit Orhan Tütengil, "Söylev'in Öğretisi", **Türk Dili**, Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı, Kasım 1977, S.314, s.367-373; Bedia Akarsu, "Batılılaşma Açısından Söylev", **a.g.e.**, s.396

Nutku” ve “Prensiplere Sadakat”, Siirt milletvekili Mahmut Bey’in “Gaziyi Dinlerken” ve “Halaskar Düsturlar” adlı yazıları yayımlanmıştır¹⁴.

Cumhuriyet gazetesinde de konu ile ilgili olarak Yunus Nadi’nin “Ankara Kongresi”, Ahmet Ağaoğlu’nun “Büyük Kongre”, Ahmet Rasim’in “Yine Nutuk-ı Tarihiye Dair” yazıları yayımlanmıştır. Ahmet Rasim yazısında Nutuk’un içeriğine de değinerek Atatürk’ün kişisel özelliklerini de edebi bir dille anlatmıştır. Cumhuriyet gazetesinin 26 Ekim 1927 sayısında da Times gazetesinde “Gazi’nin Rekoru” başlıklı yazısı da geniş bir özet şeklinde yer almıştır. Atatürk’ün özellikle Gençliğe Hitabe kısmını okurken çok duygulanması kamuoyu ve özellikle gençler üzerinde büyük bir heyecan yaratmıştır. Maarif Vekaleti gençlerin heyecanı karşısında 26 Ekim 1927’de aldığı bir karar ile “Gençliğe Hitabe”nin okullardaki bütün sınıflara asılmasını karar vermiştir¹⁵.

Cumhuriyet Halk Partisi’nin gerçekleştirdiği kongrenin açılışında hazır bulunmuş olan ABD’nin Türkiye Büyükelçisi Joseph C.Grew, o tarihi toplantıda gördüklerini Türkçe çevirisi: “Atatürk ve İnönü Bir Amerikan Elçisinin Hatıraları” olan eserinde canlı bir şekilde tasvir etmiştir.

Nutuk 19 Mayıs 1919 - 20 Ekim 1927 arası dönemi kapsamaktadır.”1919 senesi Mayısın 19. günü Samsun’a çıktım” cümlesiyle başlayan Nutuk, “Gençliğe Hitabe” ile bitmektedir. Atatürk, bir nevi siyasi vasiyetnamesi niteliğinde olan gençliğe hitabeyi okurken çok etkilenmiş ve gözyaşlarını tutamamıştır. “Gençliğe Hitabe” ülke genelinde büyük bir heyecan ve coşkuyla karşılanmıştır. Daha sonra Gençliğe Hitabe Maarif Vekaleti’nin aldığı bir karar ile bütün okulla asılmıştır. Ayrıca bu hitabenin İstanbul’da çeşitli yerlere de asılmasına karar verilmiştir¹⁶. Bu haber basında yer almıştır. Nutuk 19 Mayıs 1919 ile başlamakla birlikte sırası geldikçe daha eski günlere ait bilgi hatıra ve belgelere de yer verilmiştir. Nutuk’ta yer alan olaylar farklı oranlarda anlatılmış ve genellikle kronolojik bir sıra içinde anlatılmıştır. Ayrıca Nutuk’ta yer alan belgelerin bir kısmı metin içinde bir kısmı da vesikaları oluşturan ciltte yer almıştır. Önemli bir kaynak eser olan Nutuk da Türk ve yabancı pek çok kimsenin adı yer almıştır. Eserde 820 kişinin adı bulunmaktadır¹⁷.

Nutuk sadece Türkiye’de değil yabancı basında da ilgi görmüş ve takip edilmiştir. O dönemde dünyanın büyük gazetelerinde Nutuk, Türkiye ve Atatürk’ün güçlü kişiliği üzerine çeşitli yazılar ve yorumlar çıkmıştır. Japonya’da da Nutuk’u tanıtan yazılar çıkmıştır¹⁸.

Atatürk Nutuk’ta daha önceki düşüncelerini de açıklayan çok önemli bilgiler ve belgeler bütününü bizlere sunmuştur. Atatürk bu eserinde son derece etkili bir anlatım kullanmıştır. Fiil cümlelerinin yanı sıra isim cümleleri de kullanarak zaman zaman da eksilteli ve devrik cümleler de kurarak akıcı bir anlatım sergilemiştir. Anlamı kuvvetlendirmek için de yakın anlamlı sözlere yer vermiştir. Ayrıca Nutuk’ta dinleyenleri yer yer soru cümleleriyle düşünmeye yöneltmiş, ardından da cevaplarını vermiştir¹⁹.

¹⁴ V.Türkan Doğruöz, “Büyük Nutuk’un Okunduğu Günlerde Milliyet Gazetesindeki Yankıları”, **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yıllığı**, X, 1999, s.118-129

¹⁵ Safiye Kırbaç, “Atatürk’ün Büyük Nutku’nun Cumhuriyet Gazetesindeki Yankıları”, **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yıllığı**, X, 1999, s.168-188

¹⁶ Hakan Uzun, “Atatürk’ün Nutuk’unun İçerik Analizi”, **Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Yıl:1, Sayı:2, Güz 2005

¹⁷ İsmail Arar, **a.g.m.**, s.127-151; Nutuk’ta yer alan olaylar ve kişiler için bkz. Seyfettin Turhan, Güney Haştemoğlu, **Atatürk-Nutuk Olaylar Ansiklopedisi**, İstanbul, 1986

¹⁸ Bilal N. Şimşir, Atatürk’ün Büyük Söylevi Üzerine Belgeler, Ankara, 1991, s. 9-23, 41-81

¹⁹ Ahmet Mumcu, “Anayasa Hukuku Açısından Vazgeçilmez Bir Belge Nutuk”, **Atatürk’ü Anma Töreni Konuşmaları**, Yayına hazırlayan: Zeki Dilek, Ankara, 2008, s. 46 ; Şükrü Haluk Akalın, “Nutuk’un Dil

Birçok kişi Nutuk ile ilgili olarak şunları söylemişlerdir:

Hasan Ali Yücel; *“Bize bıraktığı çağdaş Türkiye'nin kuruluş tarihi Büyük Nutuk'tur.”*

Suat Sinanoğlu; *“...Nutuk, Türk nesrinin en büyük örneğidir.”*

Lord Kinross; *“Halk Partisi kongresinde okuduğu bu Nutuk, aslında siyasal bir söylevidir.”*

Dankward A.Rustow; *“Nutuk, Mustafa Kemal'in kişiliğini de ortaya koyan bir otobiyografidir.”*

Sabahattin Selek; *“Atatürk, Nutuk'u bitirirken söylediği gibi gerçekten millete hesap vermiştir.”*

Özdemir Nutku; *“Nutuk, yeni Türk devletinin kuruluşunu ve bu kuruluştaki olayları ele alırken Cumhuriyet kuşakları için aydınlatıcı ve öğretici bilgileri kapsayan önemli bir yapıttır. Bu yapıtta yalnızca yapılmış olan işler değil, ileride de yapılması gereken, çağdaş bir Türk devletinin dünyadaki yerini alması için zorunlu olan tutumun özellikleri ve ana düşüncesi de vardır.”*

Zeynep Korkmaz, *“Nutuk, bir kahramanın, başsız kalmış ve olup bitecekleri karanlıklar içinde beklemekte olan bir millete, yaşama sırrını milli hâkimiyete dayanan kayıtsız şartsız bağımsız bir Türk Devleti kurabilme kararında saklı olduğunu anlatan bir eserdir”²⁰.*

Büyük Nutuk'ta anlatılan sadece geçmiş olaylar veya tarih değildir. Nutuk'ta değerini hala koruyan her çağ ve her ülke için geçerli bir takım siyasi ve strateji kuralları da ortaya konulmuştur. Tarihten ders ve ibret almasını bilen askerler, siyaset ve devlet adamları için öğütlerle dolu olan Büyük Nutuk'a bir tür siyasetname denilebilir.

Nutuk, 1927 yılında Osmanlıca, 1934 ve 1938 yıllarında da Latin harfleriyle basılmıştır. Daha sonra basılanlar arasında sadeleştirme yapılarak yayınlananlar da olmuştur. Fakat Nutuk'u sadeleştirme yaparken dil, anlam ve üsluba dikkat edilmesi gerekmektedir. Nutuk'u sadeleştirilenler arasında yer alan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz konu ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmede; eserin aslındaki cümleleri anlamlarını bozacak şekilde kısaltıp parçalanmaması ve herkes tarafından bilinen kelimelere yeni karşılıklar aranmaması gerektiğini vurgulamıştır²¹.

Nutuk şu tarihlerde Türkiye'de basılmıştır: 1927, 1934, 1938, 1950-1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973. Daha sonraki tarihlerde de Nutuk çeşitli kurum ve kişiler tarafından yayımlanmıştır²².

Atatürk, Nutuk üzerindeki telif hakkını, Türk Hava Kurumuna bağışlamıştır. Nutuk'un basılması için yapılan bir açıklamadan sonra Fransa'daki Payot yayınevi Nutuk'u basmak istemiş ama yapılan görüşmelerden bir sonuç alınamamıştır. Daha sonra ise Nutuk'un yabancı dillerde yayınlanması işi Almanya'nın Leipzig şehrindeki K.F. Köhler yayınevine verilmiştir. Bu yayınevi Nutuk'u 1930'da Fransızca ve İngilizce olarak yayınlamıştır²³. Nutuk'un Rusça baskısı ise SSCB tarafından yapılmıştır. “Yeni Türkiye'nin Yolu” adı ile yayınlanan Rusça çevirisinin sunuş yazısında, “bu eser

---

Özellikleri ve Edebi Değeri”, **Atatürk'ü Anma Töreni Konuşmaları**, Yayına hazırlayan: Zeki Dilek, Ankara, 2008, s. 64-66.

²⁰ **Nutuk**, Sadeleştirilen: Zeynep Korkmaz, Ankara, 1994, s.19 ; İsmail Arar, **a.g.m.**, s. 127, vd. ; Taha Parla'nın Nutuk ile ilgili olarak yazmış olduğu kitabın tanıtımı ve eleştirisi için bkz. Kemal Arı, “Taha Parla, Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmî Kaynakları C.I: Atatürk'ün Nutuk'u”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C. I, S.2, Yıl:1992, İzmir, s.377-388

²¹ İsmail Acar, “Atatürk'ün Büyük Eseri: Nutuk”, www.balikesir.edu.tr

²² Sami N. Özerdim, “Nutuk'un Çeşitli Basımları ve Düşündürdükleri”, **Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri**, Ankara, 1980, s.235-247

²³ Orhan Çekiç, “80. Yılında Büyük Nutuk”, www.toplumsalbilinç.org

Türkiye'nin bu zamana kadar öğrenilmemiş, Milli Kurtuluş Mücadelesi tarihine ait pek çok enteresan bilgi ihtiva etmektedir" ifadesi yer almıştır²⁴.

Atatürk'ün Nutuk dışında askerliğe dair olmak üzere başka eserleri de yayınlanmıştır: Zabit ve Kumandan ile Hasbıhal, Cumali Ordugâhı, Tabiye Tatbikat Seyahati, Takımın Muharebe Talimi, Bölüğün Muharebe Eğitimi, Tabiye Meselesinin Halli ve Emirlerin Suret-i Tahririne Dair Nesayih. Ayrıca Atatürk'ün hazırlamış olduğu Geometri adlı çalışması da 1937 yılında yayımlanmıştır²⁵.

Atatürk tarafından yoğun bir çalışma sonucunda hazırlanmış olan ve bir dönemi açıklayan Nutuk, birinci dereceden önemli bir kaynak eserdir. "Dünya Devletlerinin ve Türkiye'nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak" ve "Atatürk'ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak amacıyla Büyük Nutuk ve Söylev ve Demeçler" tarih öğretiminde kullanılmalıdır²⁶. Nutuk çok çeşitli açılardan değerlendirilerek analiz edilmelidir. Nutuk'un daha geniş kesimler tarafından okunması ve içeriğinin iyi anlaşılması için daha çok çaba harcanmalıdır.

---

²⁴ İsmet Giritli, **a.g.m.**, s.651

²⁵ Azmi Süslü-Mustafa Balcıoğlu, **Atatürk'ün Silah Arkadaşları Atatürk Araştırma Merkezi Şeref Üyeleri**, Ankara, 1999, s.12-19

²⁶ Dursun Dilek, Asuman Dilek, "Tarih Öğretiminde Ders Materyali Olarak Nutuk", **İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi, Mevcut Anlatımlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Ankara, s.94